

ՍԱԴՈՒԿԵՑԻՈՑ ԱՂԱՆԴԸ

Ա. ՈՐՈՆՔ ԵՆ ՍԱԴՈՒԿԵՑԻՆԵՐԸ

Սադուկեցիք քաղաքական կուսակցութիւն մը կը կազմէին աւելի քան թէ կրօնական, ու կը պատկանէին նուիրապետական կարգին կամ բարձր հոգեւորականութեան: Գործք Առաքելոցը կը յիշէ ժահանայական ու ամէն իր հետ եղողները, որոնք Սադուկեցոց աղանդէն էին ու (Գործք Ծ. 17): Սադուկեցիք անուանին իմաստը կը թուի ըլլալ «Որդիք Սաղովկի»-ն, բայց յիստորիչափ Սաղովկներ կան յիշուած Հին Կտակարանի մէջ: Ասոնցմէ ո՞ր Սաղովկն է արդեօք խնդրի առարկան: Սողոմոնի ժամանակից ամենէն հռչակաւոր Սաղովկ քահանայապետը անշուշտ, որուն սերունդէն էին քահանայապետները մինչեւ Սկեհիէլի ժամանակ (Բ. Մնաց. Զ. 8-15), ու Բաբելոնի գերութենէն վերջն ալ տակաւին երկար ատեն այդ սերունդին վրայ մնաց քահանայապետութիւնը: Սադուկեցիք հարուստներէ ու մանաւանդ նուիրապետական կարգի բարձր աստիճանաւորներէն կազմուած կուսակցութիւն մը ըլլալով՝ աւետարանները ինքն ինքինքն զօրեղ քաղաքականապետութեան ժառանգորդները կը համարէին: Ստուգաբանական այս բացատրութիւնը չենք կրնար ըսիլ թէ ճիշդ է բոլորովին, բայց հետի չէ հաւանականութիւնը:

Ժողովուրդէն մեկուսի ապրելուն համար Սադուկեցիք նուազ բազմաթիւ էին քան Փարիսեցիները, ու ասոնցմէ յետոյ է որ անոնք ալ մտան պատմութեան մէջ, Հակոմարտութիւն կար ընդհանրապէս՝ ո՛չ թէ փարիսեցիականութեան ու նուիրապետութեան միջեւ (վասնզի Փարիսեցիները թշնամի էին քահանաներուն), այլ Փարիսեցիներուն և նուիրապետական կարգի բարձր աստիճանաւորներուն միջեւ, և քահանայից իշխաններու ըմբռնումներն ու յաւակնութիւնները պատճառ եղած էին ասոր: Ահեղ ճիշդ պիտի ըլլար ըսիլ՝ թէ այդ հակամարտութիւնը առաւելապէս քաղա-

քական գետնի վրայ ծագում առած էր, վասնզի նուիրապետական ազնուականութիւնը, որ օտար արբապետութեանց շնորհաշնորհներն իր ձեռքն ունէր ազգին իշխանութեան ղեկը ու բացառիկ պատիւներ կը վայելէր, ունէր նաեւ պաշտօնէն անբաժան օգուտներ, ուստի բնականաբար պիտի ցանկար որ անփոփոխ մնար տիրող քաղաքական վիճակը: Ազգին օգուտն ալ կը պահանջէր որ, կարելիութեան սահմանին մէջ, գոհացում տրուէր օտար տէրերու, որոնց ձեռքը կը գտնուէր երկրին ճակատադիրը: Ասով կը բացատրուի պաշտօնի վրայ եղող քահանայապետներու հետգնեղ հեղինակաւորութեան մօտեմտաւ ձգտումը ու այն ջանքերը, զորս զործ կը զնէին անոնք՝ ինչնիւզ համար յուշապահութեան թիւը հեթանոսական աշխարհէն բաժնող անջրպետը: Սադուկեցիք այսպիսի ուղղութիւն մը ընդգրկելով կը գործէին թէ՛ յօգուտ ազգին, թէ՛ յօգուտ իրենց ժառանգոր շահերուն: Իրենց այս ուղղութիւնը, որ շեշտուած էր մանաւանդ յունական տիրապետութեան շրջանին, շարունակուեցաւ Մակաբեանց պատմութեան ատեն ալ: Մինչ Փարիսեցիք, խորապէս անհամակիր օտար լուծին ու գաղափարներուն, սերտիկ կապուած էին Օրէնքին՝ առանց երկիւղ կրնալ անոր ծանր հետեւանքներէն, ոնցիւն նուիրապետական ազնուականութիւնը կը ջանար նուազեցնել քան թէ անկոյնիլ հեթանոսներու հետ տարակարծութեանց պատճառները՝ ընդունելով անոնցմէ այն ամէնը, զորս կարելի էր հաշտեցնել Մովսիսական Օրէնքին էական սկզբունքներուն հետ: Գտնուեցան քահանայապետներ, ինչպէս Յասոն, Մենեղաոս և Յադհիմոս, որոնք չափազանցութեան տարին իրենց հեղինակաւորութիւնը:

Սադուկեցիք հեռացուցան ասպարէզէն Մակաբեան քահանայապետներու՝ այսինքն Յովնաների ու յաջորդներուն իշխանութեան օրով, որոնք իրենց հայրենասիրութեամբ ու Օրէնքի հանդէպ իրենց նախանձաշուքութեամբ Փարիսեցեաց կողմին յարեցան: Բայց Յովնանէն Հիւրկանոսի ատենէն Սադուկեցիք նորէն ասպարէզի վրայ երևնալ սկսան ու թագաւորը անոնց կողմը բռնեց, ինչպէս նաեւ յետոյ՝ Արիստոբոլոս Ա. և Ալեքսանդր Յաննէոս:

Մեծն Հերովդէսի ու հռոմայեցի դատաւորներու ժամանակ Սաղուկեցիք՝ հսկուող ֆարիսեցւոց՝ դիրքաւ համակերպեցան տիրող վարչաձևին ու վերստին ձեռք առին կրօնական բարձրագոյն պաշտօնները։ Իրենց ազանդել սակայն, հրէական ազգայնականութեան երեսն ու այլևայլ աննպաստ պարագաներու բերումով, առանց գրեթէ հետք մը ձգելու, վերջ ի վերջոյ միանգամ ընդ միշտ անհետացաւ մէջտեղէն։

Բ. ՍԱԴՈՒԿԵՅԻՈՑ ՎԱՐԴԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆԸ

Սաղուկեցիք քաղաքական կուսակցութիւն մը միայն ըլլալով՝ չէին կրնար ամբողջութեամբ շահագրգռուել կրօնական հարցերով ժողովուրդի մը, որուն համար կրնանք ըսել թէ ամենայն ինչ էր կրօնքը։

1. Օրինքը. — Անոնք ընդհանրապէս կը մերժէին ֆարիսեցւոց հնարած մարդկային աւանդութիւնները և ուղղակի յարած էին Օրէնքի բնագիրին։ Եւ սակայն այդ աւանդութիւններէն անվարան կ'ընդունէին այն կէտերը, զորս նպաստաւոր կը համարէին իրենց։

2. — Հոգիմեռու գոյութիւնը. — Անոնց համար չկար ոեւէ հոգի՝ բացի Աստուծոյ հետեւապէս գոյութիւն չունէին ո՛չ հրէշտակներ և ոչ մարմինէն բաժնուած հոգիներ, ուստի և չկար մեռելոց յարութիւն։ Մարդու հոգին զաղրած ըլլալով գոյութենէ՝ չէր կրնար այլևս կենդանացնել մարմինը։

3. — Նախախնամութիւն. — Սաղուկեցիք կ'ուրանային ոեւէ աստուածային ներգործութիւն մարդոց արարքներուն վրայ, ուստի քայլ մը միայն կը մնար ըսելու՝ թէ անտարբեր է Աստուած մարդոց կեանքին ու ընթացքին հանդէպ։ Կ'ուրանային նաև հանդիմանել կեանքի մը գոյութիւնը։

Նախախնամութեան ուրարդումին հետեւանքն էր՝ չհաւատալ թէ Աստուած կը շահագրգռուի իր ժողովուրդի վիճակով, այդ պարագային աւելորդ էր ակնկալութիւնը Մեսիային, որ պիտի գար փրկելու Իսրայէլը։ Հետեւապէս խելացիութիւն էր

օգուտ քաղել օտար տիրապետութեան ըստեղծած կացութենէն ու վայելիլ կեանքը։ Առական կենցաղաւոր մեծատունը սաղուկեցի մը ըլլալ կը թուի։ Հանգըստաւէտ կեանքէ մը վերջ անիկա յանկարծ կը փոխադրուի այնպիսի աշխարհ մը, որուն չէին հաւատար ո՛չ ինք և ոչ իր հինգ եղբայրները (Ղ. Ժ. 19—31)։

4. — Ոճրական օրինքը. — Ուրվհասեւ Սաղուկեցիք Օրէնքի տառին կառչած էին, այդ պատճառաւ ոճրական օրէնքի մասին աւելի խստապահանջ էին քան ֆարիսեցիները, ու կէտ աւ կէտ գործադրութիւնը կը պահանջէին փոխվրէժի կամ ակն ընդ ակն օրէնքին, մինչ ֆարիսեցիք կը գոհանային դրամական տուգանքով։

5. — Ծիսական խնդիրներ. — Սաղուկեցիք կը խոտէին ֆարիսեցիներու հնարած օրինական մաքրութեան հազարամէկ կանոնները։ Անոնք մը վերջիններս մաքրած ըլլալով Տաճարի ճրագարանները, Սաղուկեցիները կ'ըսէին ծաղրանքով՝ թէ անոնք օր մը արեւի գունտն ալ պիտի մաքրեն։

Սաղուկեցւոց կարծիքով ամէնօրեայ զոհերը պէտք է ըլլային ո՛չ թէ ինպատկ Տաճարի պանծին, այլ ինպատկ մասնաւորներու։ Անոնք ծիսական արարողութեանց մէջ շարք մը ձեւապաշտութիւններ միայն կը տեսնէին և ոչ այլ ինչ, ու շահաբեր գործ մընկատեցին ուն համար իր կը կատարէին արարողութիւնները, թէ և կը վնասային որ կարելի եղածին չափ պարզ ըլլան անոնք ու ոչ երկար ու մանուածապատ։

Գ. ՍԱԴՈՒԿԵՅԻՈՑ ԸՆԾԱՅՔԸ ՅՈՒՈՒՍԻ ՀԱՆԴԵՊ

Եթէ Սաղուկեցիք երբեմն կը միջամտէին Յիսուսի կեանքին՝ պատճառն այն էր, որ յանձին գալիլիացի Վարդապետին կը տեսնէին նորադանք քարոյիչ մը, որ եկած էր վերվայր ըջլիւս հաստատուած կարգերը, ինչոր կրնար Հոռոմի պայրոյթն ու վրէժխնդրութիւնը հրաւիրել ազգին վրայ։

Անոնք ալ ֆարիսեցիներուն հետ գոյին ունկնդրելու Յովհաննէսի քարոզութեան եւ քննադէմ խօսքի իրաւացի կո-

չուժը հաւասարապէս ընդունեցան անկէ (Մտթ. Գ. 7): փարիսեցիներուն հետ առնոց ալ երկինքէն նշան խնդրեցին Յիսուսէն (Մտթ. ԺԶ. 1): Ըսաւ փրկիչը. թէ հարկ է խոյս տալ՝ ինչպէս Փարիսեցիներու՝ նմանապէս Սաղուկեցիներու ազանդէն (Մտթ. ԺԶ. 6-12):

Յիսուսի կեանքի վերջին օրերուն Սաղուկեցիք Տաճարին մէջ սաստիկ զայրացան Անոր դէմ: Ապացուցանելու համար՝ թէ չկայ մեռելաց յայտնութիւն, ներկայացուցին պարագան այն կնոջ, որ ըստ օրինի յաջորդաբար եօթը եղբայրներու հետ ամուսնացած էր, ու հարցուցին՝ թէ հանդերձակ կեանքին մէջ անոնցմէ ո՞ր մէկուն կինը պիտի ըլլար: Յարութենէն վերջ, պատասխանեց Յիսուս, այդպիսի բան չի կրնար տեղի ունենալ, վասնզի այն ատեն ամբողջիկ ամուսնական կամ աշխարհային գործերով պիտի չլքողային բնաւ, այլ հրեշտակներու պէս պիտի ըլլան ու Աստուծոյ միայն պիտի ծառայեն: Ժողովուրդը զարմացաւ այս պատասխանին վրայ, և Փարիսեցիները խիստ ուրախացան՝ տեսնելով որ Յիսուս կարկեցոց իրենց հակառակորդները (Մտթ. ԻԲ. 23-24, Մկկ. ԺԲ. 18-28):

Եթէ Սաղուկեցիք նուազ կը հետաքրքրուէին Յիսուսի գործերով քան Փարիսեցիները, պատճառն այն էր որ իրենց ազնուականի ու հարուստի դիրքը թոյլ չէր տար գաւառական գունհիկ ամբոխին հետ չփռւմ ունենալ. անոնք կը նախընտրէին Երուսաղէմէն դուրս չելլել ու վաշելլ հոն կեանքի դիւրութիւններ: Երուսաղէմի մէջ էր որ Փրկիչի կալանատնութենէն վերջ գործի վրայ եղան Սաղուկեցիները, ու տարակոյս չկայ՝ թէ, իբրեւ բարեկամ Հռոմայեցոց, մուսնեքէն աւելի անոնց ըսպառնալիքները մեծ կշիռ ունեցան ու պարտաւորեցին Պիղատոսը մահուան վճիռ արձակել Յիսուսի դէմ:

Յաջորդ օրը Պետրոս Սինեգրիոնի ատենանին մէջ վերստին կը վկայէ Յիսուսի յարութեան ու Սաղուկեցիք չեն կրնար դատապարտել զայն (Գործք. Դ. 2, 10-23):

Քիչ յետոյ Սաղուկեցիք դարձեալ կը կալանաւորին առաքելները, բայց գիշերը հրեշտակի ձեւամբ հրաշքով կ'ազատին բանտէն ու կը դիմեն Տաճար ու կը քարոզեն Յիսուսը համարձակ: Նորէն կը ձերբակալուին, ու երբ կը յիշեցնեն Յիսուսը քարոզելու արգելքը՝ Պետրոս ի դիմաց իր ընկերներուն կը յայտարարէ՝ թէ յիշեցնէ Աստուծոյ հնազանդիլ պարտաւոր են աւելի՝ քան մարդոց ու Ժողովի անդամները կ'ուզեն մահուան մատնել առաքելները, բայց Դամադիէլի միջամտութեամբ կը զոհանան ձուգկիլ միայն ու արձակել (Գործք. Ե. 17, 34-40): Հուսկ ապա Սաղուկեցիք կը յիշուին Պողոսի Տաճարին մէջ կալանաւորուելուն ու Սինեգրիոնի ատենալ տարուելուն առթիւ, ուր անիկա ճարպիկութեամբ միմեանց դէմ կը հանէ իր դատաւորները, ներկայացնելով ինքզինքը իբրեւ փարիսեցի և յայտարարելով՝ թէ մեռելաց յարութեան հաւատաւուն համար է որ կը դատուի: Ասոր վրայ հոռոմայեցի արիւնջը կը պարտաւորուի լուծել ժողովը՝ ազատելու համար Պողոսը Սաղուկեցիներու զայրոյթէն (Գործք ԻԿ. 6-10):

Հրէից վարդապետները իրենց զբոսաւանդութենէն մէջ հապի աշուհետեւ պահեցին Սաղուկեցոց յիշատակը, մինչեւ որ բոլորովին մոռացութեան մատնուեցան թէ՛ իրենք են թէ անցեալին մէջ իրենց կատարած դերն ու գաւառած վարդապետութիւնը:

Հայացուց՝ Մ. Ն. Ն.

ՆԱԳԻՐՈՒՄ ԵՒ ՆՈՍՏՐ

Երբ իբր ճալարոյ կը ճառայիս, իբր ֆաշայացի պիտի կարենաւ հրճուիլ:

* * *

Բնութեան և մարդկային բանականութեան յոյզն մեկնաշնորհ չէ որ մարդը, միակը բոլոր կենդանիներուն մէջ, հասկնայ թէ ի՞նչ է կարգը՝ պաշտօնաբնուիչ և չարի յօսքներուն և գործերուն մէջ:

Դ. ՍԱԴՈՒԿԵՅԻՈՆ ՅԱՐԱԲԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ
ԱՌԱՔԵԱՆՆԵՐՈՒՆ ԼԵՏ

Սաղուկեցիք իբրեւ տէր՝ Տաճարին՝ կը զայրանան, տեսնելով որ Պետրոս և Յովհաննէս Յիսուսի յարութիւնը կը քարոզէին հոն, ու կը բանտարկեն զանոնք: